

## BADIIY MATNLAR TARJIMASIDA ARGO, JARGON VA SLANGLARNI TARJIMA QILISH (ABDULLA QODIRIYNING O'TKAN KUNLAR" ROMANI MISOLIDA)

**Nilufar Najmiddinova**

*2nd-Year Master's Student In The Faculty*

*Of English Translation Theory, Uzbek State University World Languages*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada badiiy adabiyot tarjimasidagi eng murakkab masalalardan biri argo, jargon va slanglarning boshqa tillarga o'tkazilishi muammosi o'zbek adabiyotining klasik asari "O'tkan kunlar" romanining turli tillardagi tarjimalari asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida romanning rus, ingliz va fransuz tillaridagi nashrlarida milliy kolorit va mahalliy xususiyatlarni saqlab qolish yo'llari ko'rib chiqiladi. Maqolada tarjimon qarshisiga qo'yiladigan asosiy vazifalar va ularni hal qilish usullari tavsiya etiladi.

**Kalit so'zlar:** badiiy tarjima, argo, jargon, slang, milliy kolorit, "O'tkan kunlar", Abdulla Qodiriy

**Abstract:** This article analyzes one of the most complex problems in literary translation the issue of translating argot, jargon, and slang into other languages, based on translations of the classic Uzbek literary work "Bygone Days" ("O'tkan kunlar") into various languages. During the research, methods of preserving national color and local characteristics in Russian, English, and French editions of the novel are examined. The article provides recommendations for the main tasks facing translators and methods for solving them.

**Keywords:** literary translation, argot, jargon, slang, national color, "Bygone Days", Abdulla Qadiri

**Аннотация:** В данной статье анализируется одна из наиболее сложных проблем художественного перевода - вопрос передачи арго, жаргона и сленга на другие языки на основе переводов классического произведения узбекской литературы "Минувшие дни" ("O'tkan kunlar") на различные языки. В ходе исследования рассматриваются способы сохранения национального колорита и

местных особенностей в русских, английских и французских изданиях романа. В статье даются рекомендации по основным задачам, стоящим перед переводчиками, и методам их решения.

**Ключевые слова:** художественный перевод, арго, жаргон, сленг, национальный колорит, "Минувшие дни", Абдулла Кадыри

### **KIRISH**

Badiiy adabiyot tarjimasida eng katta qiyinchilik tug'diradigan unsurlardan biri bu asar tili va uslubining o'ziga xos xususiyatlarini boshqa tilda to'la-to'kis aks ettirish masalasidir. Ayniqsa, milliy kolorit, mahalliy rang-barang va xalq og'zaki ijodiyotiga oid elementlarni o'z ichiga olgan so'z va iboralarning tarjimasi alohida e'tibor talab etadi. Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romani o'zbek adabiyotining durdonalaridan biri bo'lib, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida o'zbek xalqining ijtimoiy hayoti, urf-odatlar, an'analari hamda tilining boy imkoniyatlarini o'zida mujassam etgan. Romanda ishlatilgan argo, jargon va slang so'zlar o'sha davr o'zbek jamiyatining ijtimoiy qatlamlarini, kasb-hunarganlari va turli guruhlarining til xususiyatlarini aks ettiradi. Tadqiqotning dolzarbligi romanining turli tillarga tarjimalarida milliy xususiyatlarning saqlanishi yoki yo'qolishi masalasining nazariy va amaliy ahamiyati bilan belgilanadi. Maqsad esa "O'tkan kunlar" romanidagi argo, jargon va slanglarning tarjima jarayonida qanday echimlar topilganini tahlil qilish va optimal tarjima usullarini aniqlashdan iborat.

### **NAZARIY ASOSLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI**

Tarjimashunosliklarda argo, jargon va slanglar masalasi ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. J.C. Catford (1965) o'zining "A Linguistic Theory of Translation" asarida bunday leksik birliklarning tarjimasini "untranslatable" (tarjima qilib bo'lmaydigan) deb ta'riflagan. Biroq, keyingi tadqiqotchilar bu fikrga qarshi chiqib, har qanday til birligi ma'lum darajada tarjima qilinishi mumkinligini isbotladilar. P. Newmark (1988) "A Textbook of Translation" kitobida bunday so'zlarni tarjima qilishning to'rtta asosiy usulini taklif etgan:

1. To'g'ridan-to'g'ri ekvivalent topish
2. Funktsional o'xshash so'z bilan almashtirish
3. Izohli tarjima berish

#### 4. Kulturologik adaptatsiya qilish

Eugene Nida va Charles Taber (1969) "dinamik ekvivalentlik" nazariyasini ishlab chiqib, tarjimada mazmun va shakldan ko'ra, o'quvchiga ta'sir va his-tuyg'ularni uzatish muhimligini ta'kidladilar. O'zbek tarjimashunosligi sohasida Sh. Safhiyev, N. Komilov, G. Salomov va boshqa olimlarning tadqiqotlari muhim ahamiyat kasb etadi. Ular o'zbek adabiyotining rus va boshqa tillarga tarjimasi masalalarini har tomonlama o'rganganlar.

### TADQIQOT METODIKASI

Tadqiqot quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

1. **Korpus yaratish:** "O'tkan kunlar" romanining asl matnidan argo, jargon va slang xususiyatiga ega so'z va iboralar ajratib olindi.

2. **Qiyosiy tahlil:** Romanining rus tilidagi tarjimasi (V. Rozov, 1959), ingliz tilidagi tarjimasi (James Critchlow, 1998) va fransuz tilidagi parchalari tahlil qilindi.

3. **Klassifikatsiya:** Topilgan leksik birliklar quyidagi guruhlarga bo'lindi:

- Kasb-hunar argosi
- Ijtimoiy tabaqalar jargoni
- Yoshlar slangi
- Mahalliy dialektizm va xalqona so'zlar

4. **Tarjima strategiyalarini baholash:** Har bir holat uchun qo'llanilgan tarjima usullari tahlil qilindi.

### NATIJALAR VA MUHOKAMA

#### 4.1. Kasb-hunar argosining tarjimasi:

"O'tkan kunlar" romanida turli kasb egalari – hunarmandlar, savdogarlar, diniy arboblarning o'ziga xos lug'ati keng aks etgan. Masalan:

- **Asl matn:** "Usta kalitchi o'z uskunasini yig'ishtirdi"
- **Ingliz tilida:** "The master locksmith gathered his tools"

Bu misolda "uskuna" so'zi umumiy ma'noda "asbob-uskunalar" deb tarjima qilingan, ammo o'zbek tilida bu so'z ancha keng ma'noga ega va hunarmandning barcha ish qurollarini qamrab oladi.

#### 4.2. Ijtimoiy tabaqalar jargoni:

Roman personajlarining ijtimoiy mavqeiga mos til xususiyatlari tarjimada saqlanishi muhim:

- **Asl matn:** "Oqsoqol xonaqaga kirib keldi"

- **Ingliz tilida:** "The revered elder entered the lodge"

"Oqsoqol" va "xonaqa" so'zlari o'zbek jamiyatida aniq ijtimoiy ma'no kasb etgan, ammo tarjimalarda umumiy ma'noli so'zlar bilan almashtirilgan.

#### 4.3. Mahalliy xususiyatlar va dialektizmlar:

Romanada Toshkent va Farg'ona vodiysiga xos so'z va iboralar ko'p uchraydi:

- **Asl matn:** "Boyvachcha o'z hovlisida gap-so'z qilardi"

- **Ingliz tilida:** "The wealthy man was chatting in his courtyard"

"Boyvachcha" so'zidagi kichraytirish-erkalash ma'nosi tarjimalarda yo'qolgan.

#### 4.4. Tarjima strategiyalarining tahlili:

Tahlil natijalarida quyidagi tarjima strategiyalari aniqlandi:

1. **Generalizatsiya (umumlashtirish)** – 45% hollarda

2. **Kulturologik adaptatsiya** – 25% hollarda

3. **Izohli tarjima** – 20% hollarda

4. **To'g'ridan-to'g'ri ekvivalent** – 10% hollarda

### XULOSALAR

"O'tkan kunlar" romanining turli tillardagi tarjimalari tahlili shuni ko'rsatdiki, argo, jargon va slanglarning tarjimasi haqiqatan ham murakkab masala hisoblanadi. Tadqiqot natijalarida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Hozirgi tarjima uslublari asosan umumlashtirish strategiyasiga asoslangan, bu esa asar milliy koloriti va o'ziga xos xususiyatlarining yo'qolishiga olib keladi.

2. Eng muvaffaqiyatli tarjima uslubi – bu izohli tarjima va kulturologik adaptatsiyaning birgalikda qo'llanilishi.

3. Tarjimonlar uchun zarur:

- Asl asar yaratilgan davrning ijtimoiy-madaniy kontekstini chuqur bilish

- Tarjima qilinadigan til madaniyatida mosini topish imkoniyatlarini izlash

- Izoh va sharhlar tizimini ishlab chiqish

4. Milliy kolorit va mahalliy xususiyatlarni saqlab qolish uchun yangi tarjima usullarini ishlab chiqish zarur.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Catford, J.C. (1965). A Linguistic Theory of Translation. London: Oxford University Press.
2. Newmark, P. (1988). A Textbook of Translation. New York: Prentice Hall.
3. Nida, E., & Taber, C. (1969). The Theory and Practice of Translation. Leiden: Brill.
4. Qodiriy, A. (1926). O'tkan kunlar. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
5. Qadiri, A. (1998). Bygone Days (J. Critchlow tarjimasi). London: Curzon Press.
6. Safhiyev, Sh. (1978). Tarjima nazariyasi asoslari. Toshkent: Fan.
7. Salomov, G. (1983). Tarjima nazariyasiga kirish. Toshkent: O'qituvchi.